"Yunanistan'da Batı Trakya'da Türk Azınlığın Anadili ve Eğitim Dillerinden Biri Olarak Türkçe", 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi" (ICANAS), 2007 Ankara, II. Cilt: Dil Bilimi, Dilbilgisi ve Dil Eğitimi, ss.977-991, 2007, Ankara.

YUNANİSTAN'DA BATI TRAKYA'DA TÜRK AZINLIĞIN ANADİLİ VE EĞİTİM DİLLERİNDEN BİRİ OLARAK TÜRKÇE

KELAĞA AHMET, İbrahim*
TÜRKİYE/ТУРЦИЯ

ÖZET

Türkçe Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türklerin anadilidir. Türkçe ayrıca iki dilli eğitim veren 200'ün üzerindeki azınlık ilkokulu ile iki azınlık ortaokulu ve lisesinin yanı sıra iki medresede de Yunancanın yanında ikinci eğitim dilini oluşturmaktadır. Bölgede yaşayan Yunalıların üçte birden fazlası da Türkçe bilir. Türkçe Yunanistan'da eğitimi verilen tek azınlık dilidir, bu da Türkçenin geleceği açısından olumlu bir durumdur.

Batı Trakya'da konuşulan Türkçe, Türkiye Türkçesi'nden ağız düzeyinde farklılıklar göstermektedir. Eylem çekimlerinde bu farklar çok belirgindir. Fonetik alanında kimi ses düşmelerine ve bazı ünsüz harflerin yer değiştirmesine tanık olunur. Sözvarlığı düzeyinde bakıldığında Osmanlıcanın etkisinin belirgin bir şekilde hala sürdüğü görülür. Çok kültürlü bir ortam olmasından dolayı Yunanca ödünçlemlere de rastlanmaktadır. Batı Trakya'da Türkçe yayın yapan haftalık gazete ve dergiler de bulunmaktadır. Bölgede Türk televizyon kanallarının izleniyor olması, Türkiye'de basılan gazetelerin satışına izin verilmesi, Türkçenin gerek konuşma dili olarak gerekse yazı dili olarak varlığını olumlu yönde etkilemektedir.

Türkçe Yunanistan'da beş üniversitede bağımsız bölüm olarak ve yan dal olarak okutulmaktadır. Son yıllarda sadece Batı Trakya'da değil Atina ve Selanik gibi büyük kentlerde ve Türkiye'ye yakın yerleşim birimlerinde de Türkçe kurslarının sayısında büyük bir artış yaşanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, iki dilli eğitim, Batı Trakya.

ABSTRACT

Turkish is the mother tongue of Turks that live in the Western Thrace region of Greece. Furthermore , Turkish is the second instructional language, beside the Greek Language in over 200 primary schools of minorities, two secondary schools and high schools of minorities and two madrasahs that give bilingual education. Also more than one-third of Greek people that live in the region speak Turkish as a second language**.** Turkish is the only minority language that is being taught and this is a positive situation for the future of the Turkish Language.

* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Turkish, that is spoken in Western Thrace acquires a different character at accent level from the Turkish that is spoken in Turkey. These differences are very clear on conjugation**.** It is observed that some vowels drop and some consonants changes their places phoneticcaly. When we look at the vocabulary we see that the effects of the Ottoman Turkish language are still continuing**.** On account of being a multicultural region we also see borrowed words from Greek**.** In the region there are weekly papers and prints that are published in Turkish. The fact that the Turkish television channels that are being watched in the region and also the permit for the sales of the newspapers that are being published in Turkey affects the exitence of Turkish positively as a spoken language and also as a written language**.**

Turkish is being instructed in five universities as an inedependent department and also as a lateral branch**.** In recent years, not only in Western Thrace but also in big cities such as Athens and Salonika and in the allocation units that are close to Turkey the number of Turkish courses are showing a great increase.

Key Words: Turkish, bilingual education, Western Thrace.

GİRİŞ

Bu bildiri Türkçeyi iki farklı bağlamda ele almaktadır. Türkçe, öncelikle çokkültürlü bir ortamda konuşulması dolayısıyla toplumdilbilim (sosyolinguistik) açısından ve Batı Trakya'daki Türklerin anadili olarak ağız özellikleriyle, ikinci olarak da ikidilli azınlık eğitimi içinde Yunancaya koşut olarak eğitim dillerinden biri olarak ele alınmaktadır.

Batı Trakya'da (ve Bölge Dışında) Konuşma Dili Olarak Türkçe Ve Türkçenin Durumu

Batı Türkçesi grubunda yer alan Batı Trakya Türkçesi ya da ağzı bugün (2007) sözü edilen bu bölgede yaşayan ve sayıları yüz binin[1] üzerinde olan Türk tarafından konuşulmaktadır. Türkler dışında, son yıllarda (1990'lardan beri) Eski Sovyet Cumhuriyetlerinden gelen ve bölgeye yerleştirilen etnik Yunan göçmenlerin bir kısmı da Türkçe konuşmaktadır2. Batı Trakya'da anadili Yunanca olan Hristiyan

[1] Batı Trakya'daki Türk azınlığın sayısına ilişkin değişik araştırmacılar farklı rakamlar vermektedir. Lozan Antlaşması imzalanmazdan az öncesi için verilen rakam 118000 kişidir (Tsitselikis, 1996; 273). Bu rakam bugün de genel olarak kabul gören rakamdır. Ancak Yunanlı araştırmacılar Türk azınlığın nüfusunun sözkonusu rakamın altında olduğunu ileri sürmektedirler. İç göç nedeniyle bugün küçümsenmeyecek sayıda Batı Trakyalı Türk Selanik ve Atina'da yaşamaktadır. Ayrıca tahminlere göre 15 ila 20 bin dolayında Batı Trakyalı, işçi olarak göç ettiği Almanya'da ve diğer Avrupa ülkelerinde hatta Avustralya'da bulunmaktadırlar. Yine önemli sayıda azınlık mensubu Türkiye'de ikamet etmekle birlikte Yunanistan'la bağlarını koparmış değildir ve vatandaşlıklarını korumaktadırlar. Bu nedenle bölgede sabit yerleşik olan nüfus konusunda mutlak geçerliliği olan rakamlar vermek doğru değildir.

[2] Bölgeye yerleştirilen ve başta Gürcistan olmak üzere, Kazakistan ve Özbekistan gibi Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen göçmenlerin bir bölümü Azeri Türkçesinin özelliklerini taşıyan bir Türkçeyi çok iyi düzeyde konuşmaktadırlar.

nüfusun üçte birden fazlası ve özellikle 50 yaşın üzerinde olanlar da temel iletişim becerisi düzeyinde de olsa Türkçe konuşmaktadırlar[3]. Yunanistan'da eğitimde Türkçe ile ilgili hazırlanmış 2003 yılı raporunda yer alan resmi olmayan verilere göre, ülkede toplam nüfusun yaklaşık yüzde üçünü oluşturan 300.000 dolayında kişi değişik düzeylerde konuşma ve anlama becerisi bakımından Türkçe konuşucusu olarak kabul edilmektedir[4]. Bölgede yaşayan Yunanlılardan Türkçeyi bilenler, azınlık mensupları ile iş ilişkilerinde Türkçeyi kullanmaktadırlar ve ticari ilişkilerde Türkçe bilmek Yunanlılar için bir avantaj sayılmaktadır. Türkçe resmi dairelerde ve yazışmalarda tahmin edileceği gibi kullanılmamaktadır. Tabelalarda ve yol işaretlerinde de Türkçe kullanılmamaktadır, ancak Yunancanın farklı bir alfabesi olmasından dolayı kent ve sokak isimleri yabancılara yönelik olarak tüm ülkede Latince karakterlerle de gösterilmektedir.[5]. Azınlığın müftülükler ve dernekler gibi kuruluş ve örgütlenmeleri iç prosedürde Türkçeyi kullanırken[6] resmî makamlarla yazışmalarında Yunancayı kullanmaktadırlar.

Batı Trakya'da Türkçe azınlığın kendi içindeki iletişimde kullanılmaktadır, ancak ülkedeki egemen kültürü temsil eden ve sosyal statü kazanmanın yanı sıra mesleki açıdan yükselmede de çok önemli bir işlevi olan resmi dil Yunanca da, devletle ve bölgede yaşayan Yunanlılarla olan ilişkilerde azınlığın özellikle eğitimli kesimince kullanılmaktadır. Türklerin yoğun olduğu yerleşim birimlerinde yaşlı kesim içinde okuma yazma oranının çok düşük olması nedeniyle hiç Yunanca konuşamayanların sayısı küçümsenmeyecek oranda yüksektir. Azınlığın okuma yazma bilmeyen bu kesimi tek dilli olup sadece anadili Türkçeyle iletişim kurmakta, oysa yeterli eğitim almış olan ve 20-50 yaş grubundaki azınlık mensupları günlük yaşamda, aile dışı iletişimde çoğunluk dilini konuşanlarla temasta dilsel kodu rahatlıkla değiştirmektedirler. Ancak

---

[3] Anadili olarak konuşulan dil sorusu 1928, 1940 ve 1951 nüfus sayımlarında yer almaktaydı. 1951 sayımına göre anadili olarak Türkçe konuşanların sayısı 92.219 kişi olarak verilmektedir. Anadili olarak Türkçeyi konuştuğunu söyleyip de Hıristiyan olarak verilen kişilerin sayısı ise 87.640 kişidir. Bu gruptakiler için 1940 sayımında verilen rakam ise 229.075 kişidir. 1951 tarihli nüfus sayımında Türkçeyi anadili olarak beyan eden Hıristiyanlar nüfus değişimi ile Türkiye'den gönderilen anadili Türkçe olan; ancak değişim ölçütü din olduğu için gönderilmek zorunda kalan kişilerdir (Karamanlılar, Gagavuzlar gibi). Bugün bile Makedonya'nın bazı bölgelerinde Türkçe konuşan Hıristiyan köylerine rastlanmaktadır. Ancak o bölgelerde Türkçenin eğitim dili olmamasından dolayı izleyen nesille Türkçe konuşma dili olmaktan çıkacaktır. (Ayrıntılar için bkz. Eleni Sella- E., Sella Mazi (2001) *(İkidillilik ve Toplum*)- **Diglossia kai Koinonia**", ve K. Tsitselikis (1996) (*Azınlıkların Dilsel Haklarının Avrupa'da ve Uluslararası Düzeyde Korunması Rejimi ve Yunan Hukuk Düzeni)*-**To Diethnes kai Heuropaiko Kathestos Prostasias ton Glossikon Dikaimaton ton Meionotéton kai he Helliniké Hennomé Taksé,** adlı çalışmalarına.)

[4] Mercator Education, The **Turkish Language in Education in Greece**,2003 raporu

[5] Azınlık Hakları Çerçeve Anlaşması Yunanistan tarafından kabul edildiğinde Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde talep hâlinde resmî dilde ve azınlık dilinde yazılabileceklerdir.

[6] Örneğin Türk belediyelerinde, belediye meclisi toplantıları Türkçe yapılırken, daha sonra tutanaklar resmi dilde yani Yunanca tutulmaktadır.

azınlığın büyük çoğunluğu, Yunanca iletişim kurmada istenenin çok çok altında bir beceri göstermektedir. Bölgede yaşayan Türkler günlük yaşamlarında doğal olarak Türkçeyi birinci dil olarak kullanmaktadırlar (Sella-Mazi 2001: 214 vd.).

Azınlık içinde her iki dile de eşit yaklaşılmakta fakat her iki dil de farklı iletişim amaçları için kullanılmaktadır. Türkçe aile hayatı, kültür ya da dini ihtiyaçlar gibi azınlığın kendi içindeki iletişimin bir aracıdır. Yunanca bilmek belki bir avantajdır ancak azınlığın büyük bir kesimi için bilinmesinin iletişim kurmada yaşamsal bir zorunluluğu yoktur. Fakat Yunancanın sosyokültürel ve ekonomik nedenlerle bölgede daha itibarlı bir dil olduğu söylenebilir. Eğitim alanında aşağıda da sözü edileceği gibi, uygulanan kimi politikalar Yunancanın, anadili Türkçe karşısındaki saygınlığını oldukça arttırmış ve onu daha nüfuzlu bir dil hâline getirmiştir, bu da sırasıyla anadili duyarlılığını olumsuz yönde etkilemiştir. Buna rağmen aile içi iletişimde Türkçenin kullanımı, mutlak olma özelliğini hala korumaktadır denebilir.

Batı Trakya'daki Türk toplumunun bir azınlık grubu olması, dilsel azınlıklarda sık rastlanan anadilini terk etme olayları yaşanmakta mıdır? Sorusunu akla getirebilir. Öncelikle çokkültürlü ortamlar için geçerli olan şu tespitleri göz önünde bulundurmak gerekir: Birey olarak ya da bir grup olarak konuşucuların dilsel tercihlerini pek çok psiko-toplumdilbilimsel faktör etkiler ve sonuçta ikidilliler iki dili de kullanabilecekleri gibi zaman içinde anadillerini terk edip çoğunluk dilini de benimseyebilirler. Burada azınlık grubunun dilini koruması ve azınlık dilinin varlığını sürdürmesinde bu iki farklı dilsel topluluk arasında yani siyasi gücü elinde bulunduran ve aynı zamanda yönetsel yetkilere sahip grup ile azınlık grubu arasındaki ilişkilerin niteliği belirleyicidir. Çoğunluk grubu, azınlığı dilsel açıdan asimle etmeye başladığında azınlık grubu birden değil ama zaman içinde aşamalı bir şekilde geleneksel olarak kullandığı dili yani anadilini korumakta zorlanacaktır ve iletişimde çoğunluk dilini tercih edenlerin sayısı artacaktır. Azınlık dilinin korunması ya da planlı bir şekilde desteklenmesinin gereği konusunda farklı siyasi eğilimler belirebilir. Bunlar da sırasıyla o dilin geleceği üzerinde etkili bir rol oynar. Uygulamalar ve ortaya çıkan durumlar doğal olarak her azınlık grubu için aynı olmayacaktır. İkidilli bir topluluk dilini korumada başarısız kalarak dilsel davranışlarını değiştirmeye başlar ve konuştuğu dili bir başka dille değiştirme sürecine girerse bu sürecin sonunda bir dil "ölümü" olgusundan söz edilir. Göç durumunda dil değiştirme en azında üç nesil sonra gerçekleşir (Sella-Mazi, 2001: 98 vd.). Anadili için geri dönülmez aşama ise evde anne babanın çocukları ile anadilinde iletişim kurmayı bıraktıkları andır. Bu durumda anadilinin nesilden nesile geçmesi kesintiye uğrayacaktır ve gerçek anlamda bir dilin "ölümü" ya da bu iradi olursa bir dilin "intiharı" sözkonusu olacaktır. Azınlık ya da göçmen grubunu oluşturan ikidillilerin anadillerinde sadece konuşma becerisi gelişmiş ve bu kişiler bu dilde yazma becerisine sahip değillerse ya da bu dilin yazılı biçimi yoksa, bu dil çoğunluk dilinin baskısı

karşısında fazla direnç gösteremez ve kişi azınlık dilini sadece konuşabiliyor; ancak yazamıyorsa bu dilin işlevselliği azalır ve konuşucularının dil değiştirme olasılığı artar (Baker, 2000: 113).

Yukarıdaki saptamalar dikkate alınarak Batı Trakya'daki Türk toplumunun durumu değerlendirilirse şunlar söylenebilir: Türk azınlık, devlet nezdinde etnik kimliğiyle kabul görmese de devletin kurumsal olarak tanıdığı tek resmi azınlıktır. Türkçenin azınlık okullarında bir eğitim dili olması, tüm aksaklıklarına rağmen anadilini korumayı hedefleyen bir ikidilli eğitim modelinin uygulanıyor olması ve İkidilli Eğitim Programı'nda Türkçenin Yunanca ile dengeli sayılabilecek bir ders saati dağılımına sahip olması, niteliği tartışma götürür olsa da Türkçenin ilkokul 1. sınıftan itibaren okutulması, Türkçeyi ülkedeki diğer azınlık dillerine kıyasla daha güçlü kılmaktadır. Ayrıca azınlığın anadili komşu bir ülkenin yani Türkiye'nin resmi dilidir, azınlık Türkiye'ye çok yakın bir coğrafyada bulunmaktadır ve Türkiye ile ulaşım sorunsuz ve kolaydır bu olgu Türk azınlığın hem dilini hem de kültürel kimliğini korumasında çok önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca kültürel ve dini törenler anadili Türkçede yapılmaktadır, azınlığın anadili Türkçe uluslararası düzeyde de kabul gören ve geniş bir konuşucu kitlesi olan bir dildir. Aile içi iletişimde Yunanca kullanılmamaktadır, Türkçenin aile içinde nesilden nesile aktarılmasında kesinti yaşanmamaktadır, karma evliliklere neredeyse hiç rastlanmamaktadır, azınlık mensupları anadilleri Türkçede de eğitim aldıkları için bu dilde iyi düzeyde olmasa da yazma becerisine sahiptirler. Tüm bu kültürel ve dilsel etkenler anadili Türkçenin korunmasına neden olmaktadır ve şu aşamada henüz anadilini terk olaylarına rastlanmamaktadır.

Batı Trakya Ağzı

Toplumdilbilimsel açıdan yaptığımız saptamaların ardından Batı Trakya'da konuşulan Türkçeden ve Türkçe yapılan yayınlardan kısaca söz etmek gerekir. Azınlıkta Türkçe yayın yapan haftalık gazetelerin yanı sıra, sayıları sınırlı da olsa süreli yayınlar da bulunmaktadır[7]. Ancak azınlığın kültürel açıdan zengin bir yayın desteğine sahip olduğunu söylemek aşırı iyimser bir yaklaşım olurdu. Başka bir deyişle azınlık mensuplarınca kaleme alınmış edebî nitelikli şiir ya da nesir türünde sanatsal yapıtlar sayıca sınırlıdır. Bunun nedenleri arasında Türkiye'nin çok yakın olması ve Türkçe her türlü yayını Türkiye'den temin etme kolaylığının bir ihtiyacın doğmasını önlemesi gösterilebilir.

[7] **Gündem, Gerçek, İleri, Olay, Rodop Rüzgârı, Trakya'nın Sesi, Diyalog,** Millet gibi haftalık çıkan Türkçe gazetelerin yanı sıra; **Hakka Davet, Gönülden Gönüle, Mihenk, Öğretmenin Sesi** gibi edebî ve siyasi dergilerin bir kısmı aylık, bir kısmı ise üç ayda bir çıkmaktadır. Ayrıca çocuklara yönelik **"Arkadaş Çocuk"** adlı bir çocuk dergisi yayımlanmaktadır. Ancak bu yayınların okuma alışkanlığının yaygın olmaması nedeniyle tirajlarının düşük olduğunu belirtmek gerek. Ayrıca son yıllara kadar Türkiye'de yayımlanan günlük gazetelerin Yunanistan'a sokulmasında ciddi bir sıkıntı yaşanırken artık bu günlük Türk Basını Batı Trakya'da belirli bayilerde rahatça satılmaktadır. Bu olanak yerel Türk basına olan ilgiyi ne derece etkiledi bilinmez; ama yerel basının tirajını olumsuz etkilediği düşünülebilir.

Herhangi bir özgün çalışmanın yaratılması durumunda bunun hitap edeceği okuyucu kitlesinin sınırlı olması[8] ticari kaygıları da beraberinde getirdiğinden olası girişimler cılız kalmaktadır. Özgün edebÎ yapıtların sınırlı ölçüde ortaya konmuş olmasının bir diğer nedeni olarak, azınlığın yıllarca beyin göçüne maruz kalması gösterilebilir. Bu beyin göçünün nedenine gelince, eğitim olanaklarının yeterli düzeyde olmaması ve 1995 yılına kadar azınlık mensubu gençlerin Yunan üniversitelerinde eğitim görme olanağından yasal engeller nedeniyle değil; ama eğitim altyapılarının yetersizliğinin yarattığı engellerden[9] dolayı yoksun olmaları, onları Türkiye'ye yönlendirmiş ve bu eğitimli elit kesimin çok azı geri dönmüştür. Sayıları yüz binin üzerinde olan Türk azınlığın üniversite mezunlarının oluşturduğu Yüksek Tahsilliler Derneği'nin 2000 yılındaki üye sayısı 450 dolayındaydı. Bu rakam oransal olarak bakıldığında oldukça düşüktür. Fakat 1990-1991 yılından itibaren devletin azınlığa yönelik baskıcı politikaları terk etmesi sonucunda daha yaşanabilir bir ortamın oluşmasıyla üniversiteyi Türkiye'de bitirerek geri dönen azınlık mensuplarının sayısı artmaya başlamıştır, bunlara yeni uygulamalarla[10] Yunanistan'da üniversite eğitimi alanlar da katılınca yüksek öğrenim görmüş kesimin sayısı artmaya başlamıştır. Ancak geçmişteki uygulamalar nedeniyle nüfusu ile orantılı bir aydın sınıfından yoksun kalmış olan Türk azınlığın bu açığını kapatması zaman alacak gibi görünmektedir.

Batı Trakya'da konuşulan Türkçe ile ilgili olarak Türk araştırmacılar tarafından 1996 yılında yapılmış bir tek bilimsel araştırmaya rastlanmıştır. Uzmanlık tezi olan bu çalışma **"Batı Trakya'da Konuşulan Türkçenin İncelenmesi ve Standart Türkçe ile Karşılaştırılması"**[11] başlığını taşımaktadır. Bu konuda Yunanlı araştırmacılar tarafından yapılmış bir çalışma yoktur.

Batı Trakya Türkçesi yazı dili olarak ölçünlü (standart) Türkçeden farklı değildir ve eğitimde ilk ve orta dereceli ikidilli azınlık okullarında öğretilen Türkçe de Türkiye Türkçesi'dir. Ancak konuşma dili doğal olarak ağız özellikleri göstermektedir. Çünkü Lozan Antlaşması'ndan bu yana seksen yılı aşan bir süre geçmiştir ve Batı Trakya Türkçesi, Türkiye Türkçesi'nden coğrafi olarak 1923'ten beri kopmuş durumdadır. Yeni türetilen sözcüklerin buraya ulaşması bugün

[8] Doğrulatma olanağımız olmadığı için ihtiyatla yaklaştığımız Sella-Mazi'in verdiği rakamlara göre Azınlıkta okuma yazma bilmeyenlerin oranı %30-40 dolaylarındadır (Sella-Mazi, 2001: 213' de 218 numaralı dipnot).

[9] 1995 yılında getirilen ve neredeyse sınavsız yüksek öğrenime geçiş olanağı sağlayan % 0.5'lik kontejan uygulamasına kadar azınlık mensubu öğrenciler Yunan üniversitelerine giremiyorlardı. Hukuksal bir engel yoktu; ancak öğrencilerin ilk ve orta dereceli okullarda aldıkları eğitimdeki yetersizlikler onların üniversite giriş sınavlarında başarısız olmalarına yol açmaktaydı.

[10] Yukarıda 9 nolu dipnotta sözü edilen, üniversiteye girişte azınlık öğrencilerine sağlanan kontenjan.

[11] Hacı Halil A., (1996) **"Batı Trakya'da Konuşulan Türkçenin İncelenmesi ve Standart Türkçe ile Karşılaştırılması",** *Y*ayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Tezin dili İngilizcedir ve konuyu yüzeysel olarak ele almıştır.

sadece kitle iletişim araçları ve özellikle görsel basın sayesinde olmaktadır. Oysa uydu anten teknolojisinin gelişmesinden önce Türkçe televizyon yayınlarının izlenmesinin engellenmiş, Türkçe gazete ve dergilerin girişlerine yönelik kısıtlamaların yıllarca sürmüş olması gibi nedenlerle Batı Trakya Türkçesi kendini sözvarlığı düzeyinde yenileyememiş ve bunun sonucunda buradaki Türklerin kullandığı Türkçede 50'li yılların Türkiye Türkçesine özgü *"eskimiş"* ya da kullanımdan düşmüş sözcüklere rastlanmaktadır. Türkiye'den yayın yapan televizyon kanallarının uydu yayını ile neredeyse her eve ulaşarak yaygın bir şekilde izleniyor olması sözlü iletişimde rastlanan ağız özelliklerini zaman içinde daha da azaltacaktır denebilir.

Tüm azınlık dillerinde olduğu gibi Batı Trakya Türkçesine de başat kültür olan Yunan kültüründen günlük kullanımda karşımıza çıkan ve özellikle de kamu yönetimiyle ilgili olan pek çok ödünçleme sözcük girmiştir[12]. Batı Trakyalı bir Türk ve özellikle eğitim düzeyi düşük olanlar bu yerel ağız özellikleri taşıyan Türkçeyi Türkiye'de kullandıklarında anlaşılamama gibi bir sorunla karşılaşmazlar; ancak tamamen bölgesel kullanımda yerleşmiş kimi sözcüklerin Türkiye Türkçesinde olmaması bunların Türkiye'de yaşayan bir Türk tarafından anlamlandırılmasını engeller. Eğitimli kesim bulunduğu ortama göre yerel değişkeyi çok rahat bir şekilde bir kenara bırakıp ölçünlü Türkçeyi kullanmakta zorlanmaz.

Osmanlı döneminde bölgenin Türk idaresine geçmesinin ardından[13] buraya yönelik olarak Anadolu'dan yaşanan göçlerin farklı bölgelerden olması, Batı Trakya ağzının çok yakın mesafeler arasında bile örneğin birbirine yakın iki köy arasında konuşulan Türkçe bakımından bile farklılık göstermesine neden olmaktadır.

Batı Trakya ağzı bugüne kadar tüm bölgeyi içine alacak şekilde geniş ölçekli bir araştırmanın konusu olmamıştır. Dolayısıyla bölgedeki her üç ili de kapsayacak kapsamlı bir araştırmayla ele alınmalıdır. Biz burada bu ağızla ilgili

[12] Çok kapsamlı olmayan bir tarama sonucunda 300 dolayında Yunanca sözcüğün günlük kullanımda yerleştiğini belirledik. Bunların önemli bir bölümü kamu yönetimi ile ilgili sözcükler olmakla birlikte diğer kavram alanlarından sözcükler de az değildir (*etisi*-dilekçe, *forologiki dilosi*-vergi beyannamesi, *taftotita*-nüfus cüzdanı, *ekato*-polis imdat, *adia*-izin, *poleodomia*-imar müdürlüğü, *pistopiitiko genniseos*-doğum kaydı, *eforia*-vergi dairesi, *nomarhia*-hükümet konağı ya da valilik, *dimarhos*-belediye başkanı, *paravolo*-harç makbuzu, *platia*-şehir merkezi, *astiko*-belediye otobüsü, *praktorio*-otobüs terminali, *fortigo*-yük kamyon, *himo*-meyva suyu, *arakas*-bezelye, *katsavida* –tornavida, *vizma*-torpil, *lastik*-hortum, *hlorin*-çamaşır suyu, *horyo*-köylü, *kuverta*-battaniye, *doraki*-hediye gibi).

[13] Batı Trakya bölgesi 1363 tarihinde Osmanlı topraklarına katılmıştır ve hemen ardından bölgeye Anadolu'nun Konya, Aydın, Balıkesir illerinden önemli oranda Türk nüfusu nakledilmiş ve bölgenin Türkleşmesi sağlanmıştır (Halaçoğlu, 1993: 674 ve Balkaç, 2002: 470). Bölgeye 1363'ten önce de Anadolu'dan bazı Müslüman Türk boylarının Bizans hizmetinde paralı asker olarak gelip yerleştiği bilinmektedir (Balkaç, 2002: 470 ve Eren, 1997: 16) Ancak bölgede Türk egemenliğinin başlangıç tarihi olarak 1363 kabul edilmektedir. Bu tarihten 1913 yılına kadar bölge 550 yıl kadar Türk toprağı olarak kalmıştır.

bazı örnekler vermekle yetineceğiz. Örnekler daha çok şekil bilgisi ve ses bilgisi alanına yöneliktir. Ayrıca Batı Trakya ağzında rastlanan ve yerel özellikli olan kimi sözcüklere de örnekler verilmektedir.

Batı Trakya Ağzında Fiil Çekimleri

Şimdiki Zaman Ekleri

geliyem <geliyim <geliyorum
geliyen <geliyin <geliyorsun
geliyez <geliyi <geliyor
geliyez <geliyiz <geliyoruz
geliyeniz <geliyiniz <geliyorsunuz
geliyeler <geliyiler <geliyorlar

Gelecek zaman ekleri

gelcem < geleceğim
gelcen < geleceksin
gelcek < gelecek
gelcez < geleceğiz
gelceniz < geleceksiniz
gelcekler < gelecekler
yazcam < yazacağım
yazcan < yazacaksın
yazcak < yazacak
yazcaz < yazacağız
yazcanız < yazacaksınız
yazcaklar < yazacaklar

Gelecek Zaman Kullanımına Başka Örnekler

görcem < göreceğim
duycam < duyacağım
bakçam < bakacağım
iççem < içeceğim
gitçem < gideceğim
yicem < yiyeceğim
konuşçam < konuşacağım
görüşçez < görüşeceğiz.

Gelecek zaman çekiminde ünsüz değişmesinin yanı sıra ünlü düşmesi de gözlenmektedir.

Ses Bilgisi Alanında Gözlenen Sapmalar

<h> Ünsüzünün Düşmesi

baçe < bahçe
saiden < sahiden
âmak < ahmak
baçıvan < bahçıvan
kave < kahve

ı<u değişmesi

yımırta < yumurta
yımışak < yumuşak
yılar < yular
fıkara < fukara

y<h değişmesi

feyme < fehime
feymi < fehmi
şeyit < şehit
şayit < şahit
sayibi < sahibi
sayi < sahi

***p<b* değişmesi**

pıçak < bıçak
pinmek < binmek
Aptullah < Abdullah

***g<k* değişmesi**

gadife < kadife
gara < kara
gar < kar
gonuşmak < konuşmak
gavaltı < kahvaltı
garı < karı
gaymak < kaymak
gulübe < kulübe
gabak < kabak
gadar < kadar
gorucu < korucu
guzu < kuzu
gum < kum
guyumcu < kuyumcu

guyu < kuyu
guva < kova
gavga < kavga
goyun < koyun

d<t değişmesi

duz < tuz
darak < tarak
datmak < tatmak
dakılmak < takılmak
daş < taş
dutkal < tutkal
datsız < tatsız
dırmık < tırmık

Yerel özellikli sözcükler

bobuç < ayakkabı
anteri < gömlek
gumak < delik
yalak < çukur
kırma < havlu
unuştan < o yüzden
şayka < çivi
halka < simit
kumpil < patates
gızan < çocuk
goz < ceviz
imalcılık etmek < ihmal etmek
şilte < minder
bostan < karpuz
dülek < kavun
kavi < güçlü, kuvvetli
alentrik < elektrik
piskot < bisküvü
evi çırpmak < evi badana yapmak

Eğitim Dili Olarak Türkçe

Lozan Antlaşması'nın Azınlıklarla ilgili bölümünde yer alan hükümleri Türk azınlığa kendi anadilinde yani Türkçe eğitim hakkı tanımaktadır. Ayrıca Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan antlaşmalar ve kültür protokolleriyle[14] azınlığın

[14] Bu antlaşmalar ve kültür protokolleri: Sözü edilen 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan antlaşmasının 38-44 ve 45. maddeleri, 20 Nisan 1951 ve 4 Şubat 2000 tarihli Kültür Antlaşmaları ve 20 Aralık

anadilinde –Türkçede– eğitim hakkı güvence altına alınmıştır.[15] Yunanistan, Türkler dışında başka hiçbir etnik gruba azınlık statüsü tanımamaktadır. Bu nedenle başka hiçbir azınlık dilinde eğitim de verilmemektedir.[16]

Türk azınlığın eğitim dili olarak Türkçeyi ele almadan önce Yunanistan'da üniversitelerde ve özel kurslarda eğitim ve araştırma dili olarak Türkçenin durumuna kısaca değinmekte yarar var. Türkçe son yıllarda özellikle 90'lı yıllardan sonra Yunanlıların ilgi odağı olmuş ve özellikle Gümülcine'de Türkçe dil kursları faaliyete geçmiştir. Selanik'te ise uzun yıllardan beri kısa adı "IMXA" olan Balkan Araştırmaları Merkezi'nde diğer Balkan dillerinin yanı sıra Türkçe dil kursları da düzenlenmektedir. Ayrıca Atina'da da Türkçe dil kursları bulunmaktadır[17]. Akademik anlamda, üniversiteler bünyesinde Türk dili ve edebiyatı ile Osmanlı dönemini de içine alacak şekilde Türk tarihini de inceleyen anabilim dalları ile Türkçe derslerin okutulduğu bölümler de dikkat çekmektedir. Bunlara kısaca değinmek gerekirse, Gümülcine'de Trakya Demokritus Üniversitesinde 2000 yılında kurulan "Karadenize Kıyı Ülkelerin Dilleri-Filolojileri ve Kültürleri Bölümü", Selanik'te Makedonya Üniversitesinde 1996 yılında kurulan ve 1998 yılından beri öğrenci alan Balkan, Slav ve Doğu Araştırmaları Bölümü, Atina'da Atina Kapodistrias Üniversitesi, Edebiyat Fakültesinde 2003-2004 yılında faaliyete geçen ve 60 öğrenci alan Türkçe ve Çağdaş Asya Araştırmaları Bölümü, Rodos adasında, Ege Üniversitesi İnsani Bilimler Fakültesine bağlı olarak 1997 yılında açılan ve 1999-2000 öğretim yılında faaliyete geçen Akdeniz Araştırmaları Bölümünde, Korfu adasında İon Üniversitesindeki, Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde, Girit adasında, Girit Üniversitesine bağlı olarak Tarih ve Arkeoloji Bölümü içinde 1993-1994 yılında açılan Doğu ve Afrika Araştırmaları Anabilim

---

1968 tarihli Kültür Protokolüdür. Ayrıca Yunanistan azınlık konusunda pek çok Kararname ile düzenlemeler yapmıştır. "Batı Trakya Azınlık Eğitimi" ile ilgili tüm yasal düzenlemeler için bkz. Baltsiotis L.,-Tsitselikis K., (2001) **He Meionotiké Ekpaideusé tés Thrakés,** Atina: Sakkoula Yayınları.

[15] Türkçe eğitim hakkı ve Lozan Antlaşması ile güvence altına alınan ikidilli eğitim, sadece Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türklere tanınmaktadır. Yunanistan'ın değişik bölgelerinde ve özellikle Atina ve Selanik kentlerinde yaşayan 15.000 dolayında Türk için ve Onikiadalardan Rodos ve İstanköy'de (Kos adası) yaşayan 4000 dolayında Türk için anadilinde eğitim olanağı yoktur (Mercator Education, **The Turkish Language in Education in Greece**, 2003 raporu)

[16] Devlet eliyle başka azınlık dilinde eğitim verilmemektedir; ancak Özel Hukuk kurallarına göre kurulmuş Yabancı Okullara eğitim izni verilmektedir. Örneğin, Atina'daki Byron Koleji, Japon Okulu, Libya Okulu, Polonya Okulu gibi okullar Yunan değil yabancı eğitim programı uygulayan okullar olarak anılmaktadır ve sayıları 11 dolayında olup pek çoğunun okulöncesi eğitim dahil ilk orta ve lise kısımları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra hem Yunanca hem yabancı eğitim programı uygulayan 4 okul ve sadece Yunanca eğitim programı uygulayan 10 yabancı okul bulunmaktadır.

[17] Ankara Üniversitesi, Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER), 2005 yılından beri Yunanistan'da Türkçe öğrenen Yunanlı kursiyerlerin "Diploma" sınavları gerçekleştirmektedir ve katılımın 150 kişinin üzerinde olduğu belirtilmektedir.

Dalında yukarıda da belirtildiği gibi Türk dili, kültürü ve edebiyatının yanı sıra Osmanlı tarihi ve sanatı ile Osmanlıca dersleri de verilmektedir.

Türk azınlığa sağlanan kendi dilinde eğitim hakkı azınlık okulları eliyle yürütülmektedir. Bu okullarda güçlü ikidilliliği hedefleyen bir eğitim modeli uygulanmaktadır. Bölgede 2002-2003 öğretim yılında 221 azınlık ilkokulu faaliyetteydi (Askouni, 2006: 137). Her azınlık ilkokulunda biri Türkçe eğitim programı için diğeri de Yunanca eğitim programı için olmak üzere en az bir Türk ve bir Yunanlı öğretmen görev yapar. İlkokullarda uygulanan eğitim programına göre derslerin bir kısmı Yunanca bir kısmı Türkçe okutulmaktadır. Türkçe dil dersi, Din Bilgisi, Matematik, Tabiat Bilgisi, Teknik derslerinin eğitim dili Türkçedir. Yunanca dil dersi, Çevre bilgisi18, Tarih, Vatandaşlık Bilgisi ve Coğrafya dersinin eğitim dili Yunancadır. Yabancı dil İngilizce ilkokul eğitim programına yeni giren derslerdendir ve 3. sınıfta 2 saat, 4, 5, ve 6 sınıflarda haftada 3'er saat olmak üzere Yunanlı öğretmen tarafından verilmektedir.

Orta dereceli okullara gelince, biri Gümülcine diğer İskeçe'de olmak üzere iki azınlık ortaokulu ve lisesi ile iki medresede de Türkçe ve Yunanca olmak üzere ikidilli eğitim verilmektedir19. Azınlık ortaokulu ve liselerinde Türkçe dil ve edebiyat derslerinin yanı sıra fen dersleri de Türkçe okutulmaktadır, tarih ve coğrafya gibi derslerse Yunanca okutulmaktadır. Tüm azınlık okullarının Türkçe müfredatta yer alan ders kitapları Türkiye'den Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından gönderilmektedir.

Azınlık eğitiminde özellikle ilköğretim kademesinde (ilkokullarda) Türkçe programı ağırlıklı olarak Yunanistan'da yetişen (Selanik Özel Pedagoji Akademisi) ve iki yıllık bir eğitimden geçirilen öğretmenler yürütmektedirler Bu öğretmenlerin eğitim gördüğü akademide dersler Yunancadır ve haftada sadece üç saat Türk dili dersi almaktadırlar. Bunun sonucunda bu öğretmenler anadili dersi olan Türkçeyi gerektiği gibi okutmakta zorlanmaktadırlar. Atamalarda öncelik bu ilkokul öğretmenlerine verildiği için Türkiye'deki sınıf öğretmenliği bölümlerinden mezun olanların ataması yapılmamaktadır. Öğretmen sorunu olarak dillendirilen bu sorun azınlık ilkokullarında anadili Türkçenin eğitim ve öğretiminde nitelik sorunu yaratmaktadır.

Yunanistan 1997 yılından beri "Müslüman Çocuklarının Eğitimi" adı altında Atina Üniversitesinin gözetiminde Avrupa Birliği tarafından da finanse edilen bir eğitim programı yürütülmektedir ve ikidilli eğitimin Yunanca ayağı için ciddi bir

[18] Bu ders önceleri **Hayat Bilgisi** adıyla Türkçe verilmekteyken şimdi Yunanca programda yer almaktadır

[19] Batı Trakya'da uygulanan ikidilli eğitim ve öğrencilerin her iki dildeki dilsel beceriyle ile ilgili olarak yapılan araştırma sonuçları için **bkz.:** Kelağa Ahmet İ., (2005) Yunanistan'da (Batı Trakya'da) **İkidilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış doktora tezi.

reform çalışması sözkonusudur. Programla Yunancanın daha işlevsel bir şekilde öğretilmesi amaçlanmaktadır ancak; Türkçe programı iyileştirmeye yönelik bir çaba gözlenmemektedir. Azınlık ilkokullarında görülen nitelikli eğitim sorunu, öğrencilerin Yunan devlet ilkokullarına yönelmesine neden olmaktadır ve bu Türkçenin geleceği açısından olumsuzluklar yaratacaktır. Aşağıdaki tabloda yer alan ve Batı Trakya'daki üç ilde devlet ve azınlık ilkokullarına giden öğrencileri gösteren **tablo** beş yıl gibi kısa bir sürede okul tercihlerinin en kadar hızlı değiştiğini göstermektedir (N. Askouni, 2006: 165)

Beş yıllık bir dönemde devlet ve azınlık okulları arasındaki tercih eğilimi tablosu

.	**İskeçe ili**		**Rodop ili**		**Evros (Meriç) ili**		**Toplam**	
	Devlet ilkokulları	Azın. ilkokul.	Devlet ilkokulları	Azın. ilkokul.	Devlet ilkokul.	Azın. ilkokul.	Devlet İlkokul.	Azın. İlkokul.
1996-1997	270 % 6,7	3.753	50 % 1,3	3.704	93 % 13	619	413 % 4,9	8.076
2002-2003	557 % 15,3	3.080	199 % 5,6	3,358	216 % 28,2		972 % 12,8	6,887

Öğrencilerin anadili eğitimini tamamlamadan sadece Yunanca eğitim veren devlet ilkokullarına yönelmesi uzun vadede Türkçenin yazılı dil olarak öğrenilmesini imkansız kılacaktır. Ancak anadili eğitiminin yetersiz olması durumunda ikinci dilin (burada Yunancanın) da başarılı bir şekilde öğrenilemeyeceği, ikidilli eğitim alanında yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (Cummins, 2002).

Batı Trakya'da ikidilli eğitim veren anaokulları yoktur. Türk ve Yunan nüfusun karışık olduğu yerleşim birimlerinde azınlıktan isteyen veliler çocuklarını Yunan çocukları ile birlikte aynı anaokullarına göndermektedir. Türklerin yoğun olduğu yerleşim birimlerinde de sadece Türk çocuklarının devam ettiği anadili eğitim vermeyen anaokulları da faaliyettetir. Okulöncesi eğitim alanına ait öğrenme ve öğretme materyalleri Yunancadır ve öğretmenler de Türkçe bilmezler. Dilsel gelişiminin en hassas döneminde çocukların anadili eğitiminde yoksun kalmalarının sakıncalarını söylemeye gerek yoktur. Azınlık öğrencilerinin sadece Yunanca eğitim verilen anaokullarına devam durumuna bakıldığında 1994-95 öğretim yılında sayı 144 iken 2002-03 öğretim yılında sayı 784'e ulaşmıştır ve izleyen yıl ilkokula başlayacak öğrenci sayısı 1364 olarak verildiği (Askouni, 2006: 185) düşünülürse öğrencilerin yarıdan fazlasının anadili gelişim sürecinin başında bu eğitimden yoksun kaldığı görülür.

Yunanistan Milli Eğitim Bakanlığının **Resmi Gazete**'de de yayımlanan 61539/G2 sayılı kararıyla, 2006-2007 eğitim yılından itibaren İskeçe ve Gümülcine'de Türk öğencilerin yoğun olarak devam ettiği beş devlet ortaokulunda Türk dilinin

tercihli yabancı dil olarak öğretilmesi kararlaştırılmış ancak uygulama 2007-2008 öğretim yılına sarkmış gibi görünmektedir. Türkçenin devlet ortaokularında da tercihli de olsa ders olarak müfredata girmesi bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Tüm sorunlarına ve aksaklıklarına rağmen anadili Türkçenin eğitim dili olarak azınlık okullarında eğitim programının yarıya yakının paylaşması, korunması gereken bir imtiyaz olarak yorumlanmalıdır. Bu türden okulların Avrupa'nın çokkültürlü ülkelerinde bile bulunmaması ve bu hakkın Türk azınlığa daha 1920'li yıllarda verilmiş olması da çok iyi irdelenmeli ve eğitimde Türkçenin daha işlevsel kılınmasına yönelik çabalar desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Askouni, N., (2006) **He Ekpedeusé tes Meionotétas tés Thrakés** (Trakya'da Azınlık Eğitimi), Atina: Aleksandreia Yayınları.

Baker, C., (2001), **Heisagogé stén Diglossia kai Diglossé Ekpedeusé** (İkidilliliğe ve İkidilli Eğitime Giriş), (çev. Arhontoula Aleksandropoulou) Atina: Gutenberg Yayınları.

Balkaç, Z., (2002) "Batı Trakya Türkleri", **Türkler**, Cilt, 20, s., 470-488, Ankara:Yeni Türkiye Yayınları.

Baltsiotis, L., (1992) "He Hekpedeusé tés Meionotétas tés Thrakés" (Trakya'daki Azınlığın Eğitimi), **Periodiko Ekpedeutiké Koinotéta** içinde, Sayı: 15, s. 18 vd. Atina.

Baltsiotis, L.-Tsitselikis K., (2001), **He Meionotiké Ekpedeusé tés Thrakés** (Trakya'daki Azınlık Eğitimi), Atina: Sakkoula Yayınları.

Cummins, J, (2002), **Tautotétes hypo Diapragmateusé, Ekpedeusé me Skopo tén Endinamosé se mia koinonia tés Eterotétas** (Kimlikler Müzakere Sürecinde, Farklılıklar Toplumunda Güçlendirme Amaçlı Eğitim) (Çev.: Souzana Argire), Atina:Gutenberg Yayınları.

Eren, H., (1997), **Batı Trakya Türkleri**, İstanbul:Rebel Basım.

Halaçoğlu, Y., (1993), "Batı Trakya Türkleri", **Türk Kültürü,** XXXI/367-Kasım, s. 675-678.

Kelağa Ahmet, İ., (2005), **Yunanistan'da (Batı Trakya'da) İki Dilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Mazi-Sella, E. (2001), **Diglossia kai Koinonia** (**İkidillilik ve Toplum**), Atina: Proskénio Yayınları.

Mercator Education, (2003) **The Turkish Language in Education in Greece**.

Tsitselikis K., (1996) **To Diethnes kai Heuropaiko Kathestos Prostasias ton Glossikon Dikaimaton ton Meionotéton kai he Helliniké Hennomé Taksé,** (Azınlıkların Dilsel Haklarının Avrupa'da ve Uluslararası Düzeyde Korunması Rejimi ve Yunan Hukuk Düzeni) Atina: Sakkoulas Yayınları.